

BUITEN

26^E JAARGANG N^O. 5

ZATERDAG 30 JANUARI 1932

AAN WEEFSTOEL EN SPINNEWIEL IN DE WEEFSCHOOL SÄTERGLÄNTAN IN ZWEDEN

BUITEN

Geïllustreerd Weekblad
aan het Buitenleven gewijd

Redactie: Mr. P. J. A. BOOT

INHOUD

DE FAMILIE HOLT, DOOR SUZAN GLASPELL (8) . . .	BLZ. 50
EEN TOSCAANSCH STAD IN DE LATERE MIDDEL- EEUWEN (GEÏLL.), DOOR KAZIMIERZ CHLEDOWSKI (4)	BLZ. 51, 60
DE WEEFSCHOOL SÄTERGLÄNTAN IN ZWEDEN (GEÏLL.) DOOR FR. W.	BLZ. 49, 52—54
HET KRAAMKLOPPERTJE (GEÏLL.), DOOR FRANS VAN GELDEREN-DE WITTE	BLZ. 54—55
PAUS ADRIANUS VI (GEÏLL.), DOOR J. V. D. H.	BLZ. 55—56
SLOWAAKSCHE BURCHTEN EN BURCHTHEEREN (GEÏLL.), DOOR W. VALK	BLZ. 56—58
GLAS (GEÏLL.), DOOR V. D.	BLZ. 58
GLETSCHERSAGEN UIT HET LOETSCHENDAL (VIII. HET WONDERSPEL) (GEÏLL.), DOOR J. SIEGEN	BLZ. 58—60
WENKEN VOOR TUINBEPLANTING. (HET IS NU TIJD OM ZADEN TE BESTELLEN), DOOR B.	BLZ. 60

Men gelieve alle stukken voor Redactie en Administratie bestemd te zenden naar **Rokin 74-76, Amsterdam**. Bijdragen dienen vergezeld te gaan van postzegels voor eventuele terugzending.

DE FAMILIE HOLT

8) DOOR SUZAN GLASPELL

MAAR toch", zeide Blossom, „toch is zij onafhankelijk. Tenminste zoo komt het mij voor", voegde zij er bij.

„Zij zal nu wel spoedig oud worden".

„Welneen, Lincoln, misschien niet".

„Waarom krijgt zij haar ontbijt niet op bed?" vroeg hij.

Blossom had wel kunnen lachen. Ontbijten op bed kwam haar zoo onzinnig voor.

„Zij houdt er niet van om in bed te ontbijten".

„Dat komt, omdat zij het nooit heeft kunnen doen".

„Zij zou het nu kunnen doen, schat, maar zij wil het niet".

„Na jaren van ontbering — is het niet gemakkelijk om aan luxe te wennen. Dat is de vloek, die de heele geschiedenis op ons geladen heeft".

„Er schijnt toch geen vloek te zijn", zeide Blossom.

„Dat kun jij niet zien, omdat ontberen iets is, wat jij niet kent. En ik ben er blij om, dat het zoo is", voegde hij er vrolijker en hartelijker aan toe.

Hij vroeg haar, of zij iets wenschte te doen, of zij ergens heen zouden gaan. Neen, had zij geantwoord, zij was wat moe — een lange visite bij haar moeder en dan het een en ander te doen voor morgenavond.

„Dan zou ik mij kunnen terugtrekken en overlezen, wat ik geschreven heb".

„Ja, waarom niet?"

„Zul je je niet eenzaam voelen?"

„Heelemaal niet".

„Lieve Blossom".

Zij nam zijn arm en wandelde met hem naar de trap. Zij keek naar hem op; zij had hem lief en wilde hem beschermen.

„Hoe is het met het werk? Schiet je op?" vroeg zij.

„Dat zou ik denken!"

Zijn stem maakte haar gelukkig; die was robust en vol zelfvertrouwen. Zij zou vechten voor zijn kans om door te gaan met het werk, terwijl de brand woedde, als het ware; zou strijden tegen de Mater, haar vader, tegen allen.

Haar vader had getelefoneerd, dat hij haar wenschte te spreken. „Wat scheelt er aan, Blossom? Je komt mij erg onnoozel voor". Hij had haar den volgende morgen willen zien, maar zij had een dag gewonnen door haar feest van dien avond, dat in der haast moest worden gearrangeerd, omdat Edith logés had. Haar vader begreep dit best en accepteerde het uitstel, want er werd verondersteld, dat zoo haar leven was. Hij zou het niet zoo gemakkelijk begrepen hebben, als zij gezegd had: „Eén dag meer ter wille van Lincoln's gedichten".

En wat zou zij hem zeggen? Dat moest zij overdenken.

En wat zou de Mater tegen haar zeggen? En wat zou de Mater doen? En Lincoln — wat zou hij zeggen, als hij het wist, vooral wanneer hij ooit zou te weten komen, dat zij het geweten had vóór hem en dat zijn moeder het ook geweten had!

Waarom was de man toch terug gekomen? Zij lette op mevrouw Holt, daar beneden in den tuin, blijkbaar kalm, en zij wenschte naar beneden te gaan en haar te vragen, waarom hij teruggekeerd was. Maar het zou haar zenuwachtig maken om een vrouw — deze vrouw — te vragen, waarom haar weggelopen man teruggekomen was, aarzelde om te zeggen: „U moet hem weer wegsturen, omdat het niet goed is voor mijn man, dat hij hier is".

En dan was Blossom's man de zoon van de Mater; zij zou toch zeker een man, dien zij in geen zevenentwintig jaar gezien had, een schavuit, die haar verlaten had, geen schade laten toebrengen aan haar zoon, die haar een zoo aangenaam mogelijk leven bezorgde?

En toch kon Blossom niet nalaten erover te piekeren, of de Mater het wel zulk een prettig leven vond. Blossom was erg in de war; Blossom werd ongerust.

HOOFDSTUK X

Mijnheer Atwood moest zijn dochter laten wachten; hij liet haar weten, dat er onverwacht een zakenvriend uit Pittsburgh was gekomen. Blossom's vader was zeer punctueel met afspraken — en was er ook op gesteld, dat men ze hield — zoodat hij haar nu niet wilde laten wachten zonder opgaaf van redenen.

Blossom vond het niet erg om te wachten. Zij zat in het kleinste en meest comfortabele van haar vader's twee privé kantoren op de staalfabriek. Zij was moe na haar late partij van den vorigen avond en hier stond een gemakkelijke stoel. Zij nam een sigaret, hoewel zij gewoonlijk 's morgens niet rookte, maar het zou haar zenuwen kalmeeren.

Zij had een weinig hoofdpijn en wenschte, dat zij dien cocktail voor het diner niet genomen had, of de whisky later op den avond. Zij was verlangend geweest om den avond te doen slagen, om de fuif zoo vroolijk te doen zijn als Lincoln wenschte, dat hun partijen zouden zijn, had ook moeite gedaan om te zijn zooals hij en hij was als gastheer altijd op zijn vroolijkst.

Hij had plezier in haar gehad en had haar gezegd, dat zij een succes was. Hij had een paar glazen gedronken — („Dat moet je wel", had hij eens gezegd, „hoe zou je anders de menschen kunnen uitstaan?") — en zij werd bijna geërgerd door de overdreven manier, waarop hij haar als een succesvolle vrouw voorstelde.

„Ik zou willen", zeide zij eindelijk, „dat ik een succesvolle vrouw was — op een meer succesvolle manier".

„Dat is een dubbelzinnig gezegde, schat".

„Ik bedoel, op een meer ernstige manier".

„Nonsens, waarom dan? Jij bent Blossom. En dat lichtblauwe toilet, dat bijna groen is, is ook een succes. En je hals is een succes, Blossom, en je armen. Je voeten ook. Er is werkelijk niets verkeers aan je neus, hoewel je nooit een sterke persoonlijkheid kunt zijn, tenminste niet met dien neus. Je mond is ook niet serieus — succesvol, maar niet serieus".

Zij had op de leuning van zijn stoel gezeten, terwijl hij haar vroolijk beschreef. Hij trok haar naar zich toe en zij was gelukkig geweest en onbevredigd tegelijk.

„Ik moet bedenken, wat ik tegen Vader zal zeggen". Maar in plaats daarvan dacht zij erover, wat Lincoln wel tegen Edith kon gezegd hebben, toen zij samen buiten wandelden. Zij had gehoord hoe Edith lachend zeide: „Wel, hoe is het met de Muzen?" Flauw om zoiets te zeggen! Waarom toch al die grappen — om een man, die een dichter is. Maar Lincoln had lachend geantwoord.

Blijkbaar had Edith haar niet verraden en had niet gezegd: „En Blossom heeft je zoo uit mijn partij gemanoeuvreerd". En toch was Edith's houding ten opzichte van Blossom plagerig; speciaal na wat gedronken te hebben schenen haar oogen te zeggen: „Ik tart je, het mij hem te laten vertellen!"

Ja, wat moest zij toch tegen haar vader zeggen?

Toen kwam hij juist binnen — vlug, want zelfs op zijn zestigste jaar had Vader nog dezelfde levendige manieren. Hij en Moeder waren een grappig paar, want hij was magerder geworden en pezig; er konden wel drie Vaders uit Moeder.

„Wel, kind, je ziet er goed uit. Het spijt me je te hebben moeten laten wachten”. Hij ging aan zijn schrijftafel zitten, alsof het een zakenconferentie gold.

Het zou moeilijk vallen om over verzen te spreken — Vader aan zijn bureau, voorover geleund en haar vriendelijk, maar toch onderzoekend aanziende. Maar was zij wel van plan om over poëzie te gaan praten? Wat een sufferd was zij toch, om hier te komen zonder te weten, wat zij zou zeggen!

Hij begon het gesprek. „Wel, wel, wat is dat voor nonsens om Lincoln niet te vertellen, dat zijn vader terug is? Het is ongelukkig, maar je komt niet ver door te weigeren de dingen onder de oogen te zien. Heb je dat eenmaal gedaan, dan sta je sterker. Natuurlijk, als je het hem zelf vertellen wilt — dat is ook goed, maar ik geloof, dat ik het beter zou kunnen doen en de juridische kant ervan bespreken”.

„De juridische kant?”

„O, dat hindert niet! Maak je maar niet bezorgd daarover, maar er zijn juridische consideraties; de man is in werkelijkheid een misdadiger”.

„Is hij dat? Heeft hij — iets meegenomen, toen hij wegging?”

„O, neen, zoover ik weet niet, maar wij kunnen hem aanpakken — om zijn familie zoo in den steek te laten — en dan de onbeschaamdheid te hebben om terug te komen en te trachten zijn zoon af te zetten!”

„Maar misschien trachte hij niet hem af te persen”. Maar waarom verdedigde zij hem?

„Natuurlijk probeert hij dat. Waarom is hij anders hier? En zijn vrouw? Weet zij er van?”

„Ik weet het niet”.

„Heb je het haar niet gevraagd?”

„Maar Vader, ik zou dat niet kunnen!”

„Hm, misschien niet. Maar je zult inzien, dat je nogal hulpeloos bent en niet de kracht bezit om de situatie te beheerschen, zoodat je het wel aan mij moet overlaten. Ik zal Lincoln vandaag nog telefoneeren en hem vragen hier te komen”.

„Alstublieft — doe het alstublieft niet!”

„Wat is er nu aan de hand?” vroeg hij, werkelijk boos. „Je doet als een klein, dom kind. Wil je, dat Lincoln vernederd wordt? Hij is een man, is het niet? Hij is een zakenman en dit is iets, dat hij in orde moet maken. Ik zal Miss Henley zeggen hem per telefoon te vragen in den loop van den dag hier te komen”. Hij was op het punt om op den knop te drukken.

Zij stond op. „Vader, doe het niet!”

„Vertel mij alsjeblieft eens”, zeide hij koel, „wat je bedoeling is. Mijn tijd is kostbaar. Leg me uit, als je kunt, waarom je dit onredelijke standpunt inneemt”.

Goed dan, zij zou het uitleggen! Zij zou het vertellen op de eenig mogelijke manier — door de waarheid te zeggen. Vader kon het dan gelooven of niet, dacht zij.

„Vader”, zeide zij, „Lincoln is een dichter”.

Hij spreidde de handen uit met een vermoeide, wanhopige beweging. „Wel, wat zou dat?”

„Een heeleboel, het is belangrijk”.

„Dit schijnt mij geen geschikt oogenblik om over gedichten te praten”.

„Wij hebben het over Lincoln; wij kunnen hem niet begrijpen, zonder iets van zijn werk te begrijpen”. Zij nam een stoel dichterbij, tegenover hem aan de schrijftafel.

„Ik zal zoo kort mogelijk zijn en zoo — verstandig mogelijk. Ik was niet van plan u de waarheid te vertellen, omdat ik dacht, dat die u niet zoudt respecteeren, maar ik zal het u vertellen en u moet het respecteeren”.

„Sedert wanneer heb ik geen respect voor de waarheid, zeg?”

„Vader, laat ons alstublieft niet twisten, ik was bang, dat u het niet zoudt zien, zooals ik het inzie”.

„Ik ben bang, dat ik het niet zal kunnen, maar ga door; wie begint te twisten?”

„Lincoln is juist aan eenige nieuwe verzen begonnen. En weet u, waarover zij handelen? (Zij was niet van plan geweest, om dit te vertellen, maar waarom eigenlijk niet?) Zij handelen over de wouden, die u hem dwingt te vernietigen”.

(Wordt vervolgd)

Verbetering. Het onderschrift der afbeelding op blz. 16 moet zijn: St. Moritz met de Corviglia-Skihellingen.

EEN TOSCAANSCH E STAD IN DE LATERE MIDDELEEUWEN

4) DOOR KAZIMIERZ CHLEDOWSKI. (Vervolg)

II

HET element, dat voornamelijk heeft bijgedragen tot het aanzien en den bloei der stad en waaraan Siena haar macht heeft te danken, was de stand der kooplieden en bankiers. Handel en nijverheid waren het fundament, waarop haar ontwikkeling was gegrondvest, evenals in vele andere steden van Toscane en Noord-Italië. De Longobardische en Frankische ridders hadden het Latijnsche, inheemsche element totaal van regeeringsposten uitgesloten en het dientengevolge, zonder het te willen, den weg aangewezen, hoe het macht en aanzien zou kunnen verwerven: door rijkdommen te vergaren. De Italianen poogden dan ook de omstandigheden te benutten en de krijg tusschen de veroveraars en de onderworpen bevolking werd steeds meer op economisch gebied uitgevochten. Er zijn stadjes in Toscane, waarvan wij thans zelfs niet zouden vermoeden, dat zij ooit van economische beteekenis zijn geweest, die in de XIIIe eeuw een zeer uitgebreiden handel dreven. Zoo onderhield San Geminiano handelsbetrekkingen met het Byzantijsche Rijk, met Klein-Azië, haar burgers trokken hun winsten uit Sardinië, Napels en Sicilië. De koopmansstand heeft zich in Siena reeds in het begin der XIIe eeuw uitermate voorspoedig ontwikkeld en leverde buitengemeen verstandige en vaderlandslievende patriciërs. Naast de kooplieden in den engeren zin des woords, die de belangrijkste handelsproducten van het toenmalige Italië exporteerden: Oostersche weefsels en specerijen, peper, gember, was, safraan, in Toscane op groote schaal verbouwd, en importeerden: linnen stoffen, laken, vellen voor het bereiden van perkament, suikerriet, alsook kantwerk uit Frankrijk en Engeland, waren de bankiers en wisselaars de eigenlijke magnaten van Siena. Zij leenden geld aan burgerij en geestelijkheid, niet slechts in Italië, doch ook in Frankrijk, Duitschland en Engeland. Frankrijk was destijds het meest geciviliseerde en het best bestuurde land, vandaar dat de handel met dit rijk vrijwel zonder risico was. Langs den grooten handelsweg tusschen Italië en Frankrijk, de vermaarde Via Francigena, heerschte zulk een druk verkeer, dat deze betrekkelijk gemakkelijk te bereizen viel. De roovers, die op de Via Francigena reizigers aanrandden, werden strenger gestraft dan zij die andere wegen onveilig maakten. De eersten hing men zóó hoog aan een galg op, dat het lichaam niet afgenomen kon worden en in de lucht moest vergaan, den anderen werd slechts een voet afgehakt. Wanneer de Sieneesche kooplieden op reis togen naar het Heilige Land, naar San Jacopo di Compostella, over de Pyreneeën, of zelfs naar het naburige Rome, maakten zij hun testament; naar Frankrijk begaven zij zich zonder deze voorzorg. Ook de postdienst tusschen Frankrijk en Toscane was naar behooren georganiseerd. De Italianen, die verblijf hielden in de Provence of in Parijs, verzonden hun brieven per post naar huis. Goederen werden vervoerd op lastdieren, voornamelijk muilezels, waarbij een aantal handelshuizen zich verenigden en zodoende karavanen ontstonden. Groote karavanen, begeleid door gewapende mannen, trokken dagen achtereen voort over smalle paden en wegen, tusschen bergen en langs ravijnen, naar het noorden. Breede landwegen waren nog zóó schaarsch, dat zelfs nog in den tijd van Lorenzo dei Medici men onmogelijk per as van Florence naar Bologna kon komen. Het spreekt van zelf dat deze tochten, vooral in het Alpengebied, niet bijzonder veilig waren; menigmaal moest men zich te weer stellen tegen roovers, of, nog erger, tegen ridders. Gewoonlijk betaalde men echter voor den vrijen doortocht een losgeld aan den kastelein en ook de steden eischten allerlei tolleren en rechten. De reizigers der handelscompagnieën waren dan ook genoodzaakt open zakken mede te nemen, gevuld met goederen, uitsluitend bestemd voor geschenken. Den schoonen gravinnen, wier slot men voorbijtrok, bracht men oranje-appelen, kousen of Oostersche reukwerken, den stadsschieders bracht men — zilverlingen. De beroemdste jaarmarkten van geheel Europa werden in Champagne gehouden. Zij waren zes in getale: één te Lagny, één te Bar sur Aube, twee te Provins en twee te Troyes, zij duurden lang — zeven weken tot twee maanden — en wisselden elkaar beurtelings af, zoodat vrijwel het geheele jaar er mede voorbij ging.

(Vervolg op bladz. 60)

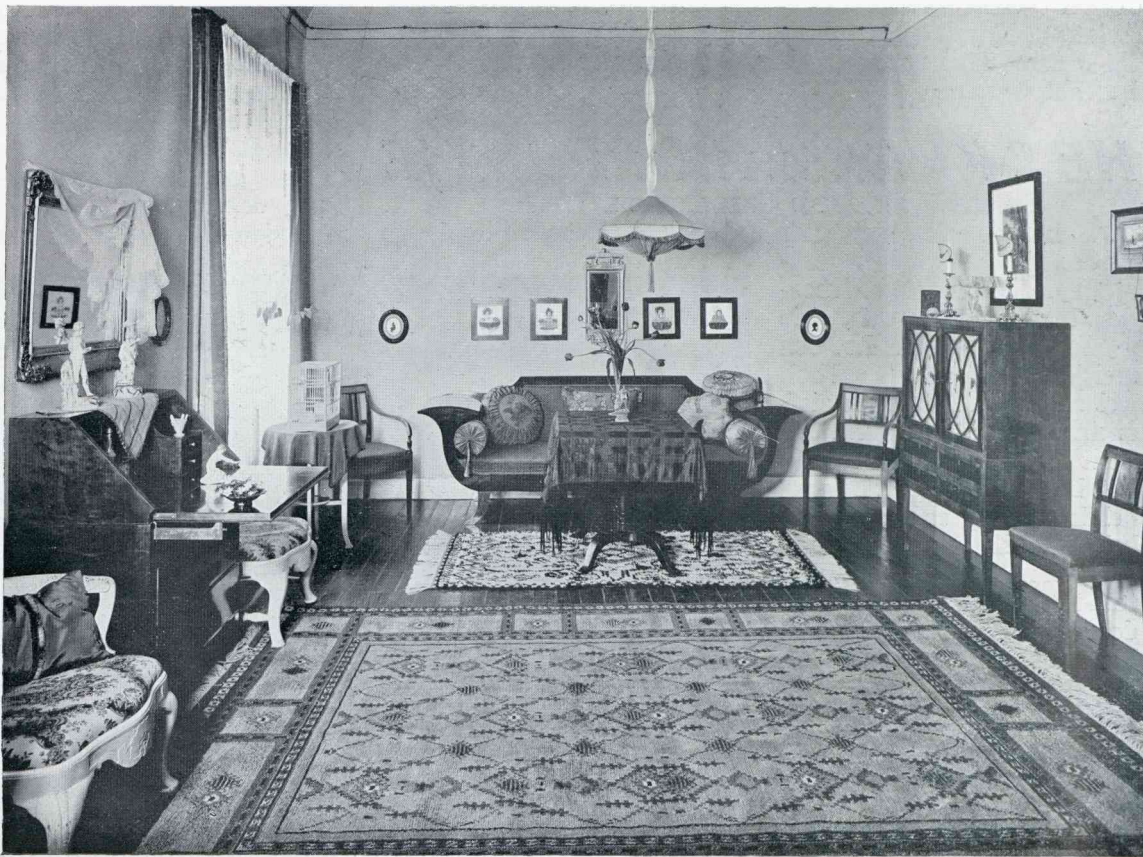
DE WEEFSCHOOL SÄTERGLÄNTAN IN ZWEDEN. TUSSCHEN DE LESUREN

De weefschool Sätergläntan in Zweden

AN de herleving en vernieuwing van de kunstnijverheid in alle op dit gebied vooraanstaande landen heeft ook de handweefkunst deel. In geen ander land echter heeft juist de weefkunst voor de ontwikkeling van de kunstnijverheid zulk een beteekenis gehad als in Zweden, in geen ander land speelt de weefkunst zulk een domineerende rol in de moderne kunstnijverheid, zowel in quantitatief als in kwalitatief opzicht. Het was het succes van Zweedsche textielproducten — grootendeels door boeren vervaardigd — op de groote tentoonstelling te Weenen in 1873, dat den eersten stoot gaf aan de beweging die zich ten doel stelde de moderne kunstnijverheid op den grondslag van de reeds eeuwen bestaande traditie van den „hemslöjd” verder te ontwikkelen in artistiek en zuiver technisch opzicht, en dezen tak van werkzaamheid, die door de industrialiseering zeer in het nauw gekomen was en ten doode veroordeeld scheen, niet alleen te behouden, maar ook nieuw leven in te blazen. In den loop der sindsdien verlopen jaren is dit streven met zulk een succes bekroond, dat de Zweedsche kunstnijverheid en de Zweedsche hemslöjd een leidende rol speelt. Een technische vaardigheid in de weefkunst zooals de Zweedsche weefsters die bezitten, berust op een traditie die zich 1000 jaar onafgebroken voortgezet heeft, en zoodoende beschikt de Zweedsche textielkunst van tegenwoordig over een zeer grooten staf van technisch goed geschoolde (werksters) krachten; en een zeer rijke schat van zowel artistiek als technisch bewonderenswaardige weefstukken, die uit alle eeuwen, zelfs uit den Vikingtijd, bewaard gebleven zijn, vormt een prachtig aanschouwelijk materiaal, waarvan de jonge weefsters kunnen leeren. Want deze oude weefstukken kenmerken zich door zulk een fijnheid en zulk een zin voor gevoel voor stijl en evenwicht, zulk een zin voor décor, dat de tegenwoordige kunstenaressen alle reden hebben, bij haar voorvaderen in de leer te gaan. Buitengewoon rijk aan varianten van stijl en verschillen van techniek zijn deze oude voorbeelden. Wil men echter den oorsprong nagaan van den stijl van de Zweedsche weefkunst, dan voert ons de weg naar het buitenland. De oudste invloeden stammen uit het

Oosten; reeds in de weefproducten van den Vikingtijd kunnen we Oosterschen invloed herkennen. Maar ook Duitsche, Fransche, Nederlandsche invloed heeft zich in de Zweedsche textielkunst doen gelden. Buitenlandsch weefwerk werd ten behoeve der hoogere standen ingevoerd. Het gebeurde ook, dat buitenlandsche wevers door het hof naar Zweden ontboden werden, en het is te begrijpen, dat ook de volkskunst niet vrijbleef van dien invloed. Ze verstond echter dit vreemde element te assimileeren en zóó om te vormen, dat het tot iets eigens werd. En ook de streek speelde een groote rol voor de stijlvarianten. De geografische ligging was natuurlijk alleen al van groot belang wat betreft het meer of minder blootgesteld zijn aan buitenlandsche invloeden. Terwijl deze zich in het hooge Noorden — in vroeger tijden toen er geen verbindingen waren — zooged als in het geheel niet konden doen gelden, stond het Zuiden onder meer blijvenden invloed ervan. Zoo is Schonen, de poort van Zweden van en naar het continent, bijvoorbeeld de provincie, waar vooral, en in bijzonder mooie qualiteit, de „flamskvävnads”, weefstukken in „Vlaamsche” techniek, vervaardigd werden. Maar de streek gaf ook den doorslag voor de ontwikkeling van de stijlverscheidenheden, die juist het echte, typische Zweedsche aan den dag brengen. In het harde, boschrijke Norrland heeft zich een geheel andere stijl ontwikkeld dan in het rijke Schonen of in het vroolijke Värmland. De patronen van Norrland zijn eenvoudig, de kleuren bijna dof, in Värmland gaat rijkdom van ornament — meestal vegetabilistische motieven — en vroolijke kleurschakeering samen; we krijgen hier een textieldecoratie, waarin fantasierijke vreugde zich paart met een krachtigen mannelijken trek. Schonen toont al zijn weelderigheid in de „flamskvävnads”, waarvan de oorspronkelijke patronen zeker bij Vlaamsche voorbeelden gezocht moeten worden, doch wier decoratie ook onder den invloed staat van het beeldhouwwerk van den Romaanschen dom van Lund, dat het centrum was voor de vervaardiging der flamskvävnads. Op deze weefstukken zien we een overvloed van voorstellingen; kleurige vogels, omgeven door de mooiste bloemen, roode leeuwen, eekhoorns, de levensboom.

zijn de fantasierijke, veelkleurige motieven van het patroon. ¶ Hoewel de nieuwe Zweedsche textielkunst en de Zweedsche hemslojd wat de techniek, het patroon en de decoratie betreft op de oude traditie voortbouwt, toch zou het verkeerd zijn te denken, dat men hier met archaïstisch conservatisme te doen heeft. De nationale volks-traditie wordt wel voortgezet, maar toch is de Zweedsche textielkunst geheel van dezen tijd, volkomen modern; het feit dat ze het oude bewaart, geeft haar haar bijzondere, mooie eigen karakter, vooral ook zekerheid van stijl. Het oude wordt aan het moderne aangepast, daarin omgezet. En de producten van de moderne Zweedsche textielkunst passen juist bijzonder goed, veel beter dan de Oriëntaalsche producten, in een werkelijk modern Europeesch huis, — wat trouwens kenners en fijnproevers reeds lang hebben ingezien. ¶ De verschillende locale hemslojd-vereeningen in Zweden hebben zeer veel gepresteerd, ze hebben de tot den boerenstand behorende vervaardigers van de textiele hemslojd-producten aangemoedigd, o.a. door permanente tentoonstellingen van oude weefstukken en oude patronen te organiseren. Maar een bijzondere taak hebben de uitmuntende weefscholen, waarvan Zweden er een groot aantal telt. Onder leiding van voortreffelijke kunstenaressen en leeraren heeft de vrouwelijke landbevolking, hebben de meisjes van den boerenstand daar de gelegenheid, de op de oude traditie voortbouwende weefkunst te leeren en toe te passen; hier leeren ze juist de modernisatie in den besten zin van het woord, ze leeren bij alle bezwaren van de traditie aan de eischen van den modernen koper van smaak tegemoet te komen, — wat ook zijn economische beteekenis heeft. Maar niet alleen de landelijke bevolking gaat er ter schole, de leerlingen komen ook uit de steden, ja ver uit het buitenland, om de Noordsche textielkunst te bestudeeren en de Zweedsche vaardigheid te verkrijgen. ¶ Een van de beste weefscholen is Sätergläntan. Ze ligt ongeveer 3 K.M. van het station Insjön in Dalecarlië, het „hart van Zweden”, een van de mooiste streken van het land. Landschap en bevolking van Dalecarlië gaan door voor het meest echt en karakteristiek Zweedsch. Een trotsche bevolking van vrije boeren is het; eigen opvattingen en meeningen in politiek en in levenskunst hebben de Dalecarlische boeren, en hun krachtig ingrijpen bij verschillende ernstige binnenlandsche moeilijkheden heeft hun een nimbus van grootheid gegeven. Niet het minst heeft hiertoe bijgedragen het feit, dat zij, alle modern geörienteerd liberalisme ten spijt, conservatief gebleven zijn, en hun oude zeden, o.a. de oude volksdracht, — de mannen zoowel als de vrouwen — bewaard hebben. Het is een mooi gezicht, in dit ernstige, mooie landschap de boeren in hun bonte kleederdracht te zien werken, of hun kleurige feesten met vroolijke liederen en oude volksdansen gade te slaan. Dat de weefschool Sätergläntan juist in deze streek, die zoo rijk is aan oude tradities, ligt, is geen toeval, maar men heeft bij het stichten van de school de plaats met opzet in Dalecarlië gekozen. Op den berg Knippbo ligt de school, die uit het hoofdgebouw, het weefhuis, vijf eeuwenoude voorraadgebouwtjes en verschillende berghutten en schuren bestaat. Al deze gebouwen zijn nieuw ingericht, om leerlingen en gasten te kunnen ontvangen, maar het contact met den ouden tijd is ook bij de gebouwen behouden. ¶ Naar het meer Insjön loopt het terrein naar omlaag, door het heldere groen van de berken ziet men den waterspiegel glinsteren. In de verte sluiten de blauwe bergen van Mora en Rättvik het uitzicht af. De wijde Zweedvlakte rust aan onze voeten, lokkend en betooverend als een sprookjeswereld. ¶ Aan het hoofd van de school staan de

OUDE-ZWEDSCH INTERIEUR, WAARIN DE PRODUCTEN VAN DE ZWEDSCHE HUISVLIJT TOEGEPAST ZIJN

dames Vilma en Elsa Långbers, die onvermoeid voor den bloei ervan werken. Dank zij Elsa Långbers zijn vele mooie en typische oude patronen bewaard gebleven, die anders of vergeten of verloren geraakt zouden zijn. Want Dalecarlië is ook rijk aan oude weefstukken en in het gebied Ål, waarin Sätargläntan ligt, heeft Elsa Långbers oude wollen en linnen kleeden, hoofddoeken, geborduurde huwelijkschemden, mutsen en dergelijke gevonden. Van al deze dingen heeft zij het patroon en de kleur opnieuw toegepast, ze zijn in moderne weefsels — met een volksche techniek, maar een uit hogere lagen stammende ornamentiek — in nieuwen vorm herrezen. ¶ Voor de school van Sätargläntan heeft dit alles groote beteekenis gehad. Wat men daar van de Zweedsche textielkunst kan zien en leeren is het allerbeste, en ofschoon de school in Dalecarlië ligt, is het onderricht niet aan het locale gebonden, maar worden er alle soorten van weefkunst geleerd en toegepast. ¶ Ook aan degenen die willen uitrusten van het drukke leven en de moderne gejaagdheid ontvluchten, biedt Sätargläntan heerlijke verpoizing, zoowel 's winters, als de sneeuw tot skisport uitnodigt, als 's zomers, wanneer de Noordsche zomer er zijn tooverachtige bekoring ten toon spreidt. Men heeft van hier uit de beste gelegenheid de beroemde plekjes van Dalecarlië te be-

NA GEDANEN ARBEID . . .

zoeken, want niet veraf liggen aan het mooie Siljan-meer Leksand, Mora en Rättvik, veel geroemde plaatsen, die jaarlijks door duizenden toeristen uit alle streken der wereld bezocht worden.

FR. W.

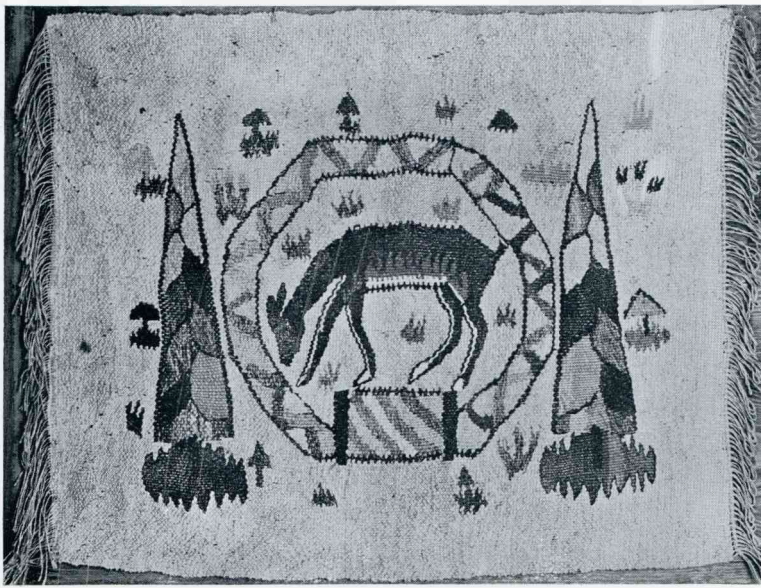
HET KRAAMKLOPPERTJE

DOOR FRANS VAN GELDEREN-DE WITTE

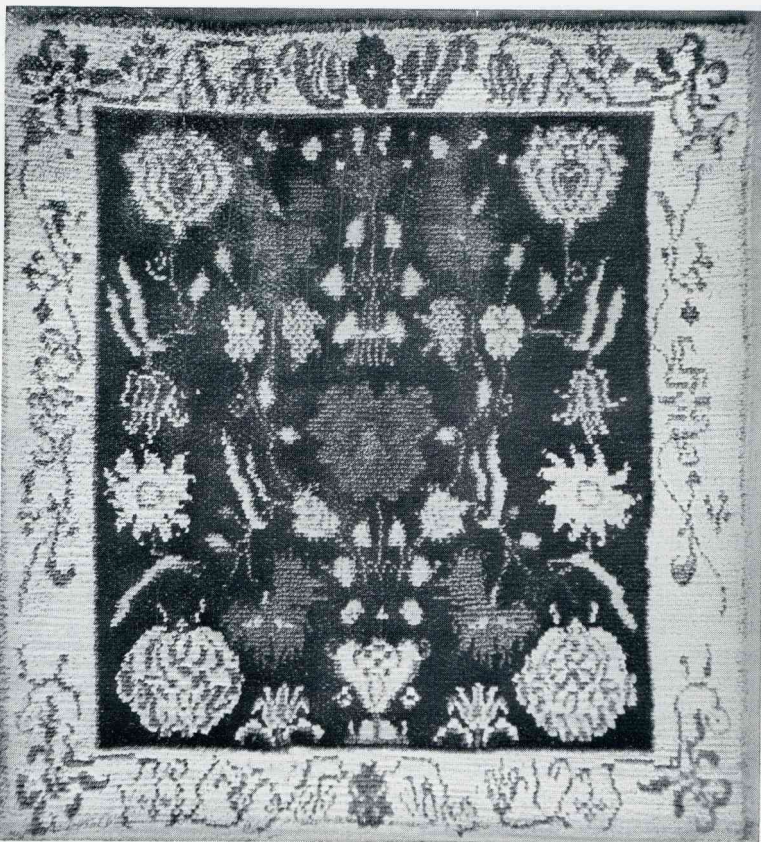
Ik heb de wieg roze laten bekleeden", hoorde ik onlangs een jong vrouwtje zeggen, dat binnenkort moeder hoopt te worden, „zie je, ik hoop zóó dat het een meisje wordt; och, 't zal ook wel zoo zijn", liet ze er naief-optimistisch op volgen. ☼ Laat ons hopen, dat ook als het borelingske tot de mannelijke kunne zal blijken te behooren, hij toch in 't bedje mag, en niet behoeft te wachten tot al wat er roze aan is, door blauw is vervangen! ☼ Vanwaar echter deze wonderlijke onderscheiding en voorkeur inzake kleur? De motieven die hiertoe het allereerst aanleiding hebben gegeven, weet ik niet, en zijn misschien ook wel onbekend. In „de Navorscher" van 1851 vind ik wel de vraag gesteld, maar ze werd niet beantwoord. Ook het Groot Nederlandsch woordenboek zwijgt erover. De traditie is echter wel ver na te gaan, zij is terug te voeren tot de middeleeuwen. Toen kende men nl. in Holland het gebruik der kraamkloppertjes. Het was niet overal in zwang, maar toch op verscheiden plaatsen. 't Waren met roode zij en kant overtrokken plankjes, die buiten op de deur bevestigd werden, dadelijk na de bevalling. Ingeval er een jongen geboren was, zag men over het geheele oppervlak van 't plankje de gekleurde zij door de kant heen, maar als het een meisje was, werd er over de helft een wit tapiertje tusschen kant en zij gestoken. In Haarlem echter gaf men 't geslacht van de jonggeborene aan door verschillende kleur zij te gebruiken en daarop nu schijnt de traditie van blauw voor een jongen en roze voor een meisje terug te gaan. In Haarlem bestond het gebruik der kraamkloppertjes nog in 't midden van de 19e eeuw, want de bovenvermelde vraag in de Navorscher van 1851 werd door iemand gesteld, die ze daar gezien had. ☼ Er werd veel werk van gemaakt, de vrouwen stelden er een eer in ze zeer kostbaar en sierlijk te hebben. Van de Enkhuizer dames gaat zelfs het verhaal, dat deze dingsigheidjes haar zóó zeer ter harte gingen, dat zij in de huwelijksvoorwaarden lieten zetten, dat de man haar inzake het kraamkloppertje volkomen de vrije hand moest laten. Het werd daar toen gewoonte, dat de bruidegom zijn aanstaande vrouw reeds aan het bruidsbouquet de benooidge kant gaf — dit was natuurlijk het voornaamste materiaal ervan, waarin ook juist de groote kosten gingen zitten. ☼ De deftige en rijke moeders hadden meer dan één kloppertje, voor goed en voor slecht weer,

en een extra mooi voor den dag, die voor het kraambezoek bestemd was. Bovendien gold: zooveel kinders zooveel kraamkloppertjes, dus de gelukkige ouders van een drieling prijkten met een deur vol! ☼ Er is over den oorsprong van het gebruik veel gefilosofeerd. Waarschijnlijk omwond men aanvankelijk den deurklopper met een wit linnen doekje om het geluid te dempen en tevens den menschen kond te doen, dat er zich in dat huis een kraamvrouw bevond en men zich dus wat in acht moest nemen met lawaai maken.

Bovendien was een huis, waar een vrouw in de kraam lag, oudtijds als het ware heilig; hier en daar gold het zelfs, evenals kerken en kerkhoven, voor een vrijplaats, waar de straffende gerechtigheid geen macht had. Algemeen was gebruik, al was het nergens officieel vastgesteld, dat, zolang het kraamkloppertje aan de deur zat, men den „kraamheer" niet lastig mocht vallen met zaken van financiëlen aard. Gewoonte was het kloppertje te laten zitten tot de kraamvrouw de eerste maal naar buiten was geweest, meestal voor een kerkgang, ongeveer 14 dagen na de bevalling. Maar eens hield een leeperd z'n vrouw maar binnen om het kloppertje niet van de deur af te hoeven nemen en zich aldus de crediteuren van het lijf te houden. Het werd dezen echter na eenige weken te machtig en zij lieten hem waarschuwen, dat het nu welletjes was! ☼ Een aardig bewijs voor het bestaan van 't gebruik der kraamkloppers reeds omstreeks 1500 geven „de Samenspraken" van Erasmus. In één daarvan getiteld „de Kraamvrouw", laat hij een zekeren Eutrapelus zeggen: „Toevallig langs dat huis gaande, zag ik den klopper omwonden met wit linnen: ik verwonderde mij wat de oorzaak zou zijn", waarop de ander, Fabulla, antwoordt: „Ben je dan zoozeer vreemd in deze streek, dat je niet weet, dat dit het teeken is van een bevalling in 't huis?" ☼ Allengs vond men wit linnen wat eenvoudig en gingen de vrouwen ze al mooier en mooier maken, ten slotte zelfs geheel onafhankelijk van de eigenlijke deurkloppers, zoodat, toen deze uit de mode waren, men het gebruik der kraamkloppers toch nog in eere kon houden. Wanneer moeder of kindje stierf, werd het ingehaald. ☼ Tot slot geef ik een citaat uit 'de Hollandsche Spectator' van Justus van Effen, en wel uit Vertoog no 273, dat „Den 7

EEN MUURKLEED, VERVAARDIGD OP SÄTERGLÄNTAN

EEN „ROSRYA" VAN DE VARMLANDSCHE HUISVLIJT-VEREENIGING

Juny 1734" gedateerd is: Als mijn Vrouw in de kraam leid, steek ik mee een Kloppertje uit, dat 's te zeggen, dat ik mee een Haarlemijt ben, en die prevelezie met de grootsten van onze stad gemeen heb, schoon ik maar een wevertje ben". Weliswaar moet hij toegeven, dat de vrouwen van hooger stand een mooier kloppertje hebben, maar het privilege, dat er aan verbonden is, blijft toch voor hoog en laag hetzelfde. „Want zo lang die vlag uitsteekt, mag niemand aan mijn huis, zo min als aan dat van een burgemeester, komen maanen; geen stadsbode eenige insenewasie

doen; noch minder de schout of één van zijn rakkers den voet over mijn drempel zetten, tot het doen van het minste eksploot". De reden is duidelijk, zegt hij, en hoeft niemand aan 't verstand gebracht te worden, maar desondanks gaat hij voort: „Stillte en rust, dunkt mij, is 'er voor al noodzakelijk, daar een vrouw met de neus in 't bed leid, maar hoe kan er stilte in een huis zijn, daar de schel of de ring geduurig gaat?" . . . „Daarom steeken we een kloppertje uit, om met geen bekendmaken, of al dat geloop te doen te hebben; en dat elk deeze vlag ziende zo weinig alarm maakt als 't mogelijk is". En hij vergelijkt het met andere uithangteekens, die ook voor een ieder duidelijk zijn. „Weet men niet dat 'er wijn te koop s, daar een krans uithangt? Weet men niet dat 'er 't veeltje gaat, daar op kermis een vlag te venster uitsteekt?" Even duidelijk was dus blijkbaar in zijn tijd de bedoeling van het kraamkloppertje, waarvan ik hierbij een afbeelding geef naar de prent die bij van Berkhey voorkomt, in zijn *Natuurlijke Historie van Holland*, een groot werk van 't jaar 1776. Het stelt een „knegtjes-kloppertje" voor, dus één ter eere van de geboorte van een mannelijken stamhouder.

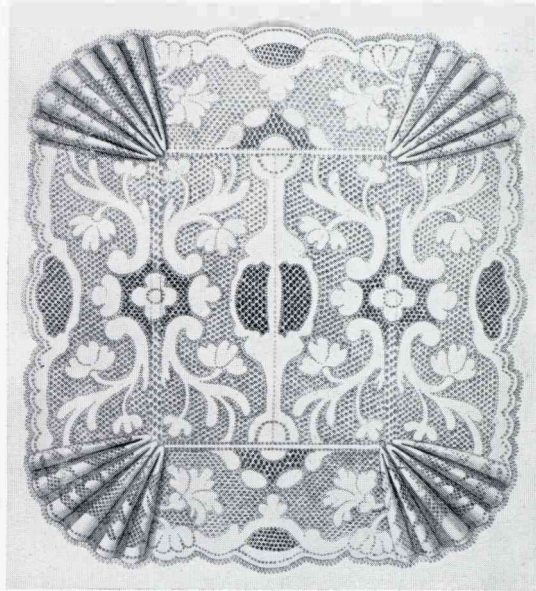

Foto F. v. Gelderen-de Witte

KRAAMKLOPPERTJE

Paus Adrianus VI

DE 2den Maart 1459 aanschouwde Adriaan Florisz. te Utrecht voor het eerst het levenslicht als zoon van eenvoudige, maar nijvere en godvruchtige ouders, die waarschijnlijk tot een Utrechtsche familie Dedel behoord zullen hebben. ☼

Zeer ijverig van aard toonde hij reeds op jeugdigen leeftijd een bijzonderen aanleg voor de studie te bezitten en in zijn geboortestad was het dan ook, dat hij de grondbeginselen der Latijnsche taal leerde, om spoedig daarop met een even gunstig gevolg de school te Zwolle te bezoeken en daarna, door de mildheid van enkele burgers in de gelegenheid gesteld, aan de hoogeschool te Leuven, niet oneigenaardig „Het Varken" geheeten, zijn studie in de wijsbegeerte voort te zetten. ☼ Men verhaalt, dat hij aldaar onder zeer moeilijke financiële omstandigheden heeft gestudeerd en dikwijls geen geld had om een kaars of olie te koopen om bij het licht er van des avonds te kunnen werken. Hij zocht dan een helder verlichten winkel op, waarvoor hij zich op straat neerzette en op de knieën schreef, of soms ging hij naar een kerk om bij het schijnsel van een lampje zijn lessen te leeren. ☼ Zijn opgewekte natuur en het vooruitzicht, dat alles te zijner tijd wel ten goede zou ver-

Foto C. J. Steenberg

HET PAUSHUIS (LINKS) AAN DE KROMME NIEUWE GRACHT TE UTRECHT

anderen, als hij maar eerst geestelijke was, deden hem echter den moed niet verliezen. ☼ Eens op een avond, toen hij naar zijn kamer wandelde, bedacht hij mistroostig, wat onaangenaam en bezwaarlijk het toch was, op zulk een wijze zijn thema's te moeten maken, maar het volgend oogenblik had hij zijn gewone vroolijkheid weder herwonnen en terwijl hij zijn muts van het hoofd nam en die hoog in de lucht wierp, riep hij uit: „Vlieg omhoog, muts! Vlieg! Als ik eenmaal Paus zal zijn, zal ik hier een college voor

arme studenten laten bouwen, dat even hoog zal worden, als jij nu vliegt!" ☼ Zeer zeker zal hij op dit oogenblik niet vermoed hebben, dat de drievoudige pauselijke kroon werkelijk nog eens zijn hoofd zou dekken, maar toen dat gebeurde, herinnerde hij zich zijn belofte en liet te Leuven een hoogeschool bouwen, die bekend is geworden als het Adriaans-college. ☼ Door een verstandige indeeling van zijn levenswijze en door hard te werken muntte hij al spoedig boven de anderen uit en reeds daar maakte hij zich naam door de heldere en duidelijke wijze, waarop hij, wars van opsmuk en dichterlijke beeldspraak, zich uitte of zijn gedachten op schrift stelde. ☼ Hij was flink van gestalte, had aangename omgangsvormen, was zachtmoedig en weldadig en had een prettig en opgeruimd humeur. Geen wonder dan ook, dat iemand, die met dergelijke karaktereigenschappen gezegd was, niet alleen op de universiteit maar ook daarbuiten de aandacht op zich wist te vestigen. Zoo stond hij in hooge gunst bij Margaretha, de weduwe van Karel den Stoutte, die de kosten van zijn promotie tot doctor in de godgeleerdheid droeg. ☼

Jaren lang was hij door zijn vroomheid, rechtschapenheid en scherp vernuft een vraagbaak en niemand minder dan de beroemde Desiderius Erasmus was het, die zich meermalen onder zijn gehoor schaarde. ☼ Nu volgde de eene onderscheiding en benoeming op de andere en zelfs viel hem de eer te beurt door Keizer Maximiliaan tot leermeester van den lateren Keizer Karel V aangesteld te worden. Meer hooge functies zouden dezen Hollander van die zijde later nog opgedragen worden, hetgeen wel merkwaardig is als men nagaat, dat de eigen zoon van zijn leerling, in latere jaren het land van dien leermeester, die tevens Spanje's wel-doener was, zoozeer heeft verguisd en heeft willen verdelgen. Immers na den dood van Ferdinand, koning van Aragon, werd Meyster Adriaan Florisz., onder welken naam hij in zijn geboortestad algemeen bekend was, tot onderkoning van Spanje benoemd, voorwaar geen geringe onderscheiding voor een vreemdeling uit een niet-uitsluitend Roomsche land. Tevoren reeds was hij tot bisschop van Tortosa benoemd, zoodat hij in die functie met het Spaansche karakter reeds kennis heeft kunnen maken. ☼

Onlangs deze hooge waardigheden gevoelde Adriaan zich daar niet thuis en een vreemdeling in het land, dat het zijne niet was. Zijn hart trok naar zijn oude vaderland, naar de stad zijner kinderjaren en in dezen tijd was het, dat hij aan dit gevoel uiting heeft gegeven door het stichten van een gebouw te Utrecht, heden ten dage nog bekend onder den naam van „Paushuis", dat een belangrijke herinnering is aan de nagedachtenis van dezen verdienstelijken Nederlander. ☼ Zijn benoeming tot Paus volgde in 1522 met bijna algemeene stemmen, en zóó groot was de vreugde in de oude bisschopsstad over de eer, die een harer burgers te beurt viel, dat ze dit door bekendmakingen, giften aan de armen, ontsteken van vreugdevuren e.d. deed blijken. In de oude stadregisters leest men

o.m., dat besloten was „Generaal Processie te doen, ende te houden mitten eerweerdige Heylige Sacrament, ende allen Heyligen Reliquien”, dat daartoe „een ygelyck zyn strate van sneeu, ys en vulnisse ruymen ende schoen-maken sel”, voorts werd toestemming gegeven „op elcke brug boven der Ouder Graften triumphelike vueren te doen maken; ende soe wye boven dat scoenste vuer maict, sel hebben enen prys van twee vaten Byers” en verder „Des soe heeft die Rait verboden, dat nyemant als dan off vechtelick off perlement en make noch enige onsedicheyt, mit sneevlocken off anders en bedrievē . . .” ☞ De bode, die het eerste de tijding der verkiezing van Adrianus binnen Utrecht bracht, ontving voor deze blijde mare een gift ineens van 8 Philips-guldens en levenslang een jaarlijksche rente van honderd ponden, verder werden „eenige misdadigers, welken van zware euvel-daden overtuigd waren, en op den hals gevangen zaten, onder zekere voorwaarden ontslagen”. ☞ Zijn eenvoudige en sobere levenswijze heeft hij ook tijdens het bekleeden van de pauselijke waardigheid volgehouden, in groote tegenstelling met zijn voorganger. ☞ Een gemakkelijken tijd heeft hij als paus niet gekend. De groote schulden, die hem waren nagelaten als gevolg van de overdreven uitgaven van Leo X, noopten tot spaarzaamheid, het-

geen door de Italianen ten onrechte voor gierigheid en „barbaarschheid” werd gehouden. Ergerde men zich eveneens aan zijn omgeving, die hoofdzakelijk uit niet-Italianen bestond, zooals enkele Duitschers, Spanjaarden en Nederlanders, de verbittering steeg ten top, toen hij met ingrijpende hervormingen kwam, ten doel hebbende kerkelijke misstanden te verbeteren. ☞ Zijn mildheid

en weldadigheid, die reeds tijdens zijn verblijf te Leuven geprezen werden en menig arm student hem zijn weldoener deden noemen, bleven hem zelfs met den naderenden dood voor oogen nog bij, want hoewel reeds ziek, verzocht hij den Hollander Willem van Enckevoort, dien hij zoo juist nog tot den kardinaalshoed had verheven, zijn bezittingen te Utrecht aan de armen en voor vrome doeleinden te besteden, terwijl hij een woning, die hij te Leuven bezat, bestemde voor colleges in de theologie ten bate van behoeftige studenten, welke instelling in latere jaren beroemd is geworden. ☞ In September 1523 blies hij den laatsten adem uit en hoewel er symptomen waren die er op wezen, dat hij niet een natuurlijken dood was gestorven, heeft een onderzoek uitgewezen, dat aan vergiftiging, die algemeen vermoed werd, niet mocht worden gedacht. ☞ Zijn stoffelijk overschot werd op het Vaticaan bijgezet in een prachtige graftombe, te zijner eere opgericht door den reeds genoemden Willem van Enckevoort. ☞ Zoo leefde, zoo stierf een zeer verdienstelijke zoon van deze landen, die door zijn geleerdheid, rechtschapenheid en andere deugden een voorbeeld was voor zijn omgeving, die hem niet op zijn juiste waarde wist te schatten en hem weinig heeft gewaardeerd. Lang is hij dan ook door de Italianen miskend en hun een voorwerp geweest van schandelijken laster, en het is de groote verdienste van Caspar Burman, dat deze in 1727 een werk het licht heeft doen zien waarin hij paus Adriaan recht deed wedervaren, zoodat van toen af diens ver-

diensten in alle Europeesche landen ten volle worden erkend. Thans erkennen zelfs zijn vroegere tegenstanders hem als een dier zeldzame figuren, die zonder zichzelf te zoeken moedig tegen den stroom oproeien, als een paus, die door zijn korte regeering wel geen tastbare resultaten heeft bereikt, maar toch den grondslag heeft gelegd voor de hervormingen van kerkelijke wantoestanden, die later zijn doorgezet. ☞ Nog zij hier vermeld, dat de aan zijn hof verbonden Nederlandsche schilder Jan van Scorel hem een paar maal heeft geschilderd.

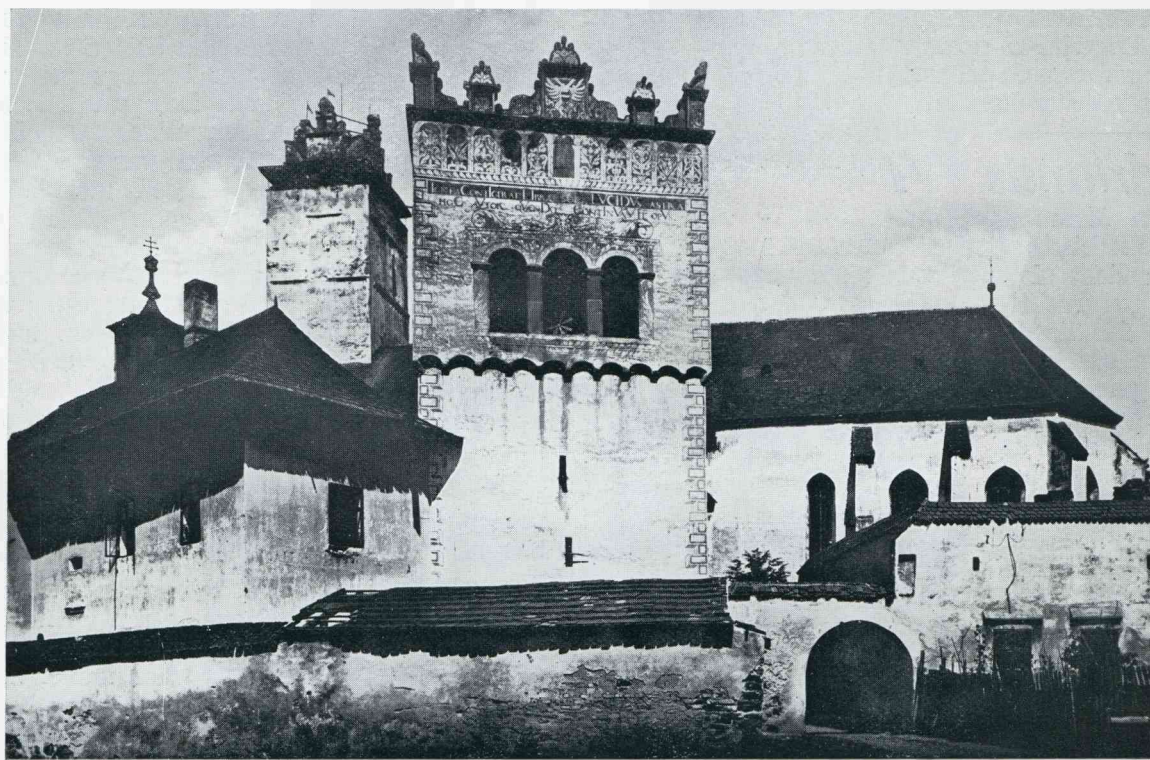
J. v. D. H.

Slowaaksche burchten en burchtheeren

DOOR W. VALK

DE Váh, die haar bronnen heeft in de Hooge Tatra en door talrijke zijrivieren overvloedig wordt gevoed, koos haar weg door de bekoorlijkste landschappen van Slowakijë. Soms ijlt zij langs hoge rotsen, die haar den voortgang willen beletten, dan weer neemt zij rust in een vlakte en altijd dwingt zij den mensch tot ontzag en bewondering. ☞ Aan haar oevers bewaren vele ruïnen van burchten en de modern ingerichte kasteelen een geschiedenis vol van daden, die in onzen tijd geen genade meer kunnen vinden, maar wier beschrijving door de romantiek

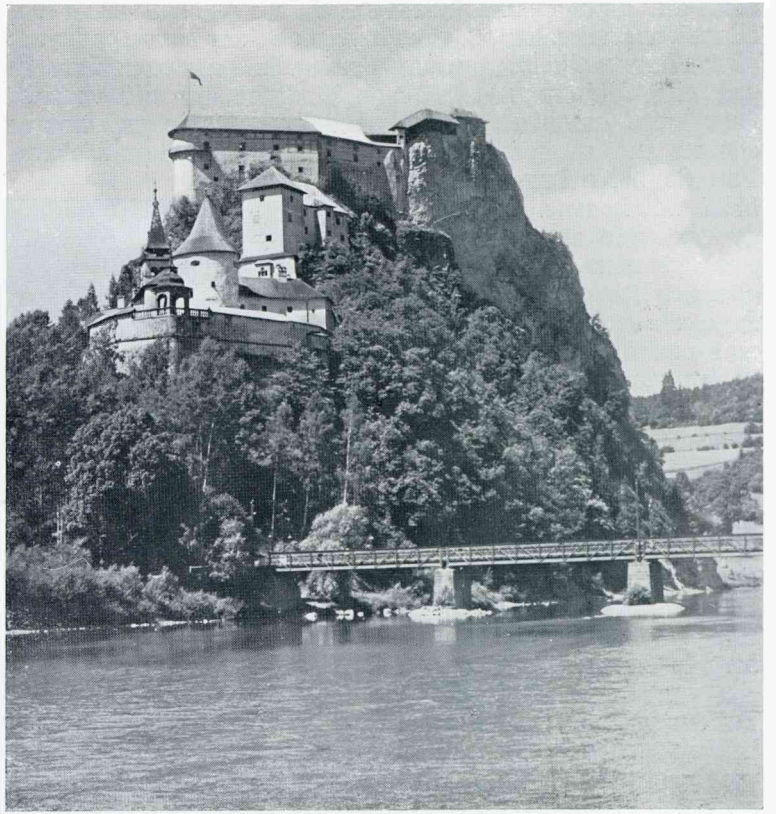
van het ridderleven en den moed der burchtheeren toch altijd zekere aantrekkelijkheid heeft voor ieder, die in staat is om menschen uit andere tijden te meten met andere maten dan tegenwoordig gebruikelijk zijn. Ridders, die in plaats van bescherming te verlenen aan vrouwen, wezen en verdrukten leefden van roof en moord, waren in het Váhdal niet zeldzaam; evenmin ont-

HET KASTEEL KEŽMAROK IN SLOWAKIJE

braken echter dezulken, wier burcht een toevluchtsoord was voor ieder, die hulp behoefde. De strijd van het kwade en het goede is eigenlijk de geschiedenis van iedereen burcht en van alle burchten te zamen. Als in het begin der zeventiende eeuw Elisabeth Báthory, de burchtvrouw van Čachtice, op ouderen leeftijd meent, dat zij haar verloren schoonheid kan herkrijgen door zich in het bloed van jonge meisjes te baden en om deze reden drie honderd slachtoffers maakt, is het een ridder, die de „ijzeren jonkvrouw” voor de bedreven wandaden op haar eigen burcht levenslang streng gevangen houdt om aldus het rechtsgevoel van de nagelaten betrekkingen der vermoorde meisjes te bevredigen. ☞ Ook de slechtste ridder blijkt niet geheel bedorven. Zápola van Trenčín, bekend als eigenaar van negentig burchten en kasteelen en berucht door meer dan negentig daden van geweld, gaf daarvan het bewijs. Na een veldtocht tegen de Turken toog hij met veel gevangenen naar zijn burcht te Trenčín. Een meegebrachte prinses werd tot dienstmaagd van de burchtvrouw verneerd en nòch de beloften van een groot losgeld, nòch de smeekbeden van Omar, de bruidegom der prinses, waren in staat het hart van den rijken wreedaard te vermurwen. Maar diens antwoord „Uit mijn oogen vloeien evenmin tranen als uit de burchtrots water stroomt” gaf den goed luisierenden prins de zekerheid, dat het hart van Zápola in werkelijkheid minder hard was dan men dacht. Geholpen door Turksche gevangenen, begint Omar in de rots een put

uit te houwen. Als deze zeventig meter diep is komt water te voorschijn en Zápola is dan zoo onder den indruk van de opofferingen der liefde, dat hij Omar zijn bruid zonder losgeld te vragen teruggeeft. ¶ Niet minder berucht dan Zápola was Ctibor, wiens burcht Beckov iets Zuidelijker aan de Váh ligt dan Trenčín. Over zijn dood gaat een vreemd verhaal. Eens liet Ctibor van den hoogen burchtberg een dienaar naar beneden werpen, omdat deze een der honden van zijn heer uit zelfverdediging een poot had gebroken. Op het oogenblik, dat men 't wreede vonnis zou voltrekken, waarschuwde de ongelukkige dienaar zijn meester, dat God hem binnen één jaar voor Zijn rechterstoel zou roepen om verantwoording af te leggen voor het onmenselijk bevel. Juist één jaar, nadat die woorden waren gesproken, ging het te Beckov zeer vrolijk toe, want Ctibor's zoon vierde zijn huwelijksfeest. De burchtheer, door den wijn in vergevorderden staat van dronkenschap geraakt, dacht zich buiten even op te frisschen, maar hij viel op den grond in een diepen slaap. Toen kwam een otter, die hem in de oogen beet. De rampzalige man sprong op van pijn en viel van de rots, waar hij indertijd zijn dienaar naar beneden had laten werpen. ¶ Van slechts weinig burchten is bekend wanneer zij precies werden gebouwd en sommige ondergingen in den loop der eeuwen zoovele veranderingen, dat het zelfs moeilijk is 't stichtingsjaar ook maar bij benadering te raden. Alle burchten waren moeilijk te bereiken of wegens omringende moerassen of door de ligging op een ongenaakbare rots. Zoo was het aan de burchtbewoners mogelijk een vijand op verren afstand te zien naderen en werd de mogelijkheid om een belegering te doorstaan aanmerkelijk vergroot. ¶ De burcht Hričov, gelegen op een bijna niet te beklimmen rots van 667 m. hoogte, kon zelfs niet anders worden bereikt dan door een zes meter lange gang, die in de rots was uitgehouwen. Over den ondergang van dezen burcht vertelt men het volgende. Fraňo Thurzo, Heer van Lietava, liet zich uit hebzucht door de rijke weduwe van den laatsten Lakár van Hričov als zoon aannemen. Daar de vrouw langer leefde dan Fraňo prettig vond, liet hij zijn tweede Moeder op den burcht Hričov in een kleinen onderaardschen kerker werpen en kreeg daardoor de begeerde erfenis spoedig in bezit. Op zekeren avond verzocht een monnik voor één nacht te Hričov onderdak. Fraňo joeg hem weg, doch niet alvorens te hebben gehoord, dat de begane misdaad spoedig zou worden gestraft. Hoe schrokken 's morgens de burchtbewoners toen zij bij de poort een steenen monnik zagen staan, die zijn hand dreigend omhoog hief. Men verwijderde het beeld, doch den anderen dag was het teruggekeerd. Ieder nam nu de vlucht en spoedig daarna werd de burcht door een brand vernietigd. ¶ Nog ontoegankelijk dan Hričov ligt Vršatec. De burcht, die zich op een rots van 805 m. hoogte verbergt, werd in de zeventiende eeuw op bevel van keizer Leopold I als sterkte onbruikbaar gemaakt. De oude wachttorens is weer slechts door een uitgehouwen gang te bereiken. Volgens de sage had een burchtheer van Vršatec zijn dienaar, die het waagde liefdesbetrekkingen met de dochter des huizes aan te knopen, naar het klooster Piestany gezonden en de boodschap doen volgen, dat het den burchtheer welgevaldig zou zijn te vernemen sinds wanneer de dienaar niet meer bestond. De prior van het klooster leende zich echter niet voor een misdaad, waarschuwde den ter dood veroordeelde en gaf hem den raad niet meer tot zijn meester terug te keeren. De dienaar werd nu in het klooster opgenomen, doch stierf spoedig daarna bij het graf van de geliefde, die zijn heengaan

DE BURCHT ORAVSKÝ ZÁMOK IN SLOWAKIJE

reeds dadelijk met den dood had betaald. ¶ De hoogstgelegen burcht van het Váhdal heet Liptov. Starhrad; hij verheft zich tot meer dan 1000 m. hoogte en is door zijn uitzicht terecht beroemd. Als de mooiste der Slowaaksche burchten wordt echter erkend Oravský Zámok aan de Orava, een zijrivier van de Váh. Hij werd in de tiende eeuw op een steile rots van ruim 600 meter gebouwd en later verscheidene malen zoo grondig veranderd, dat men eigenlijk van drie burchten kan spreken. In één daarvan bewaart men thans een uitgebreide natuurwetenschappelijke verzameling. Het is mogelijk tot in den top van den toren te klimmen. Wie zich die moeite wil getroosten, ziet aan den horizon de Hooge Tatra en aan den voet van den burchtberg een onvergetelijk panorama. Hoeveel arbeid aan het bouwen van zulk een burcht moet zijn besteed blijkt nergens beter dan bij den eertijds 96 m. diepen put, dien men in de rotsen deed uithakken. Dat de bouwers zich die moeite moesten getroosten staat in ver-

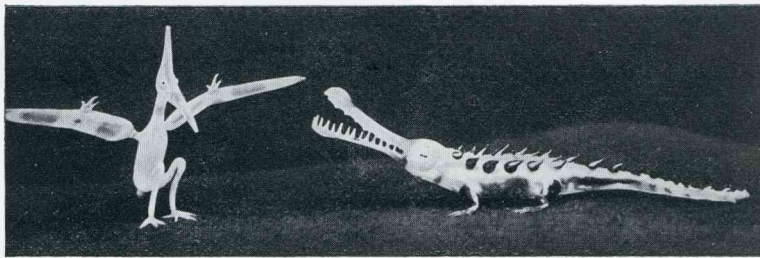

DE BURCHT STRECNO IN SLOWAKIJE

band met de noodzakelijkheid om tijdens een belegering niet alleen voor menschen, doch ook voor de naar boven gedreven dieren langen tijd goed drinkwater beschikbaar te hebben. In een der Váhburchten was men in dezen zijn tijd vooruit; daar werd een waterleiding aangelegd. Bekend wegens enorme putten in ijzerharde rotsen zijn Likava en Lietava.

Van de beide burchten zelf bleef weinig over. Likava, in de dertiende eeuw voor het eerst genoemd, werd in 1670 door den keizerlijken generaal Heyster deels vernietigd en met een onverhoopt succes; de generaal vond namelijk tusschen de muren een groote schat, die hier door den vroegeren bezitter Tököly, een bekend bestrijder der Turken, was verborgen. Van Lietava, eveneens uit de dertiende eeuw en gebouwd tot bescherming tegen binnendringende Tartaren, resten ook nog slechts ruïnen. Volgens de sage ligt de burcht op dezelfde plaats, waar eens een heiligdom stond voor de Slavische godin Lada. De burchtberg is zoo steil, dat men bergbeklimmer moet zijn om boven te komen. Eenmaal zouden de Turken vele bewoners uit de omgeving van boven hebben geworpen, nadat zij eerst beneden een groot aantal palen met scherpe punten hadden opgesteld. In de kerk te Lietava ziet men op een schilderij deze wreede daad voorgesteld. Het doek hing eertijds in de kapel van den burcht, doch deze wordt sinds het midden der achttiende eeuw niet meer bewoond. Hetzelfde lot trof in dezen tijd vele andere burchten, doordat de bezitters er de voorkeur aan begonnen te geven in de vlakke kleine kasteeltjes te bouwen in plaats van de weinig gerieflijke en bouwvallige burchten ten koste van groote sommen bewoonbaar te houden. Budatín heeft het echter tot op heden volgehouden; de burcht verkeert zelfs in uitstekenden staat. De oorzaak, dat men hier bleef wonen, is te zoeken in de ligging. Budatín behoorde namelijk tot de burchten, die door moerassen waren beveiligd en toen deze werden drooggelegd was Budatín van Žilina uit in vijf minuten te bereiken. Men toont op den burcht een vertrek, waar volgens de sage in de zeventiende eeuw ridder Kaspar Szunyogh zijn eigen dochter liet inmetzelen wegens een verschil van meening. De Vader wenschte een rijken schoonzoon, doch de dochter had haar zinnen gezet op een armen edelman en liet zich niet van het plan afbrengen. Dat „conflicten” op de burchten langs den weg van geweld werden opgelost ervoer ook zekere Maria, echtgenoot van Vladimir van Strečno, doch minnares van Milko Pankráz, zoon van den buurman-burchtheer te Starhrad. Vladimir sloeg Milko het hoofd van den romp en toen hij een ridder bij het graf van den overleden medeminnaar zag bidden, maakte hij opnieuw een slachtoffer. De laatste doodslag was evenwel een vergissing, want de „ridder” was Maria, die zich verkleed had om ongehinderd den burcht te kunnen verlaten. De burcht Strečno, in 1698 op bevel van keizer Leopold I vernield, bleek van zeer hard materiaal te zijn samengesteld. Dit geldt trouwens voor alle oude burchten; zoo was Lednice (in Slowakijë) zelfs van rood marmer gebouwd. De bedoeling is duidelijk. Bij verbouwing der burchten koos men evenwel liever baksteen, wijl de ervaring had geleerd, dat de kogels in harde steensoorten zooveel splinters naar alle kanten sloegen, dat de uitwerking voor de belegerden dikwijls doodlijk was. Tot den aanleg van kelders benutte men bij voorkeur tufsteen, terwijl rondom vensters, deuren en schietgaten zeer

vaak zandsteen wordt aangetroffen. Waren de burchten voor de omgeving en reizende vreemdelingen soms een groot verdriet, tijdens vijandelijke invallen deden zij goede diensten. Ieder zocht met have en goed op den burchtberg beveiliging tegen de „barbaren”. Door teekens meldden de burchtheeren elkaar het naderend gevaar. Bij dag gebeurde dit door schieten, klokluiden, misthorens en vele soorten vlaggen; bij nacht „sprak” men met behulp van vuurteekens. Al zijn van de meeste burchten slechts ruïnen over, wie tusschen de muren zoekt ontdekt nog de mooie uit steen gehouwen schoorsteenen, oude wapens, kunstvolle nissen en andere schatten uit het verleden. Naast

THURINGSCH GLAS. VOORWERELDLIJKE DIEREN

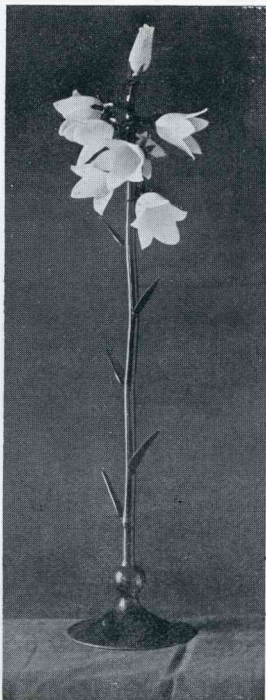
de krachten der natuur verminken echter elk jaar de toeristen, die gaarne iets als herinnering mee naar huis nemen, deze waardevolle bouwvallen en het is te hopen, dat de jonge Republiek, die overal van haar goede zorgen voor monu-
menten doet blijken, ook hier tijdig ingrijpt.

Mocht herstel der oude burchten een onmogelijkheid blijken, behoud der ruïnen, die het Váhdal tot één der aantrekkelijkste deelen van Tsjechoslowakijë helpen maken, zal toch zeker wel te bereiken zijn. Het zou veel moeite en enorme sommen kosten, maar wat men daarmee voor het nageslacht spaart, is niet licht te duur betaald.

GLAS

EEN paar honderd jaren geleden werd in Thüringen de glasindustrie gegrondvest. Lauscha en Ernstthal vormen het middelpunt van dit nijvere bedrijf, dat over de geheele wereld bekend is. Sinds de invoering van het gas ontwikkelde zich in deze streken een uitgebreide huisindustrie, welks voortbrengselen ook in ons land gretig aftrek vinden. De ragfijne glazen bolletjes en vogeltjes, die telken jare de Kerstboomen over de geheele wereld versieren, komen hier vandaan. Zijt ge door het een of ander ongeluk een oog verloren, geen nood, stuur maat en opgave van gewenschte kleur naar de kunstenaars in Thüringen en ge krijgt franco per post een nieuw oog toegezonden. Onder de glasblazers van Lauscha en Ernstthal zijn inderdaad ware artisten, die uit een simpele glazen staaf met behulp van een gasvlam en blaasbalg de geestige voorwerpen weten te tooveren.

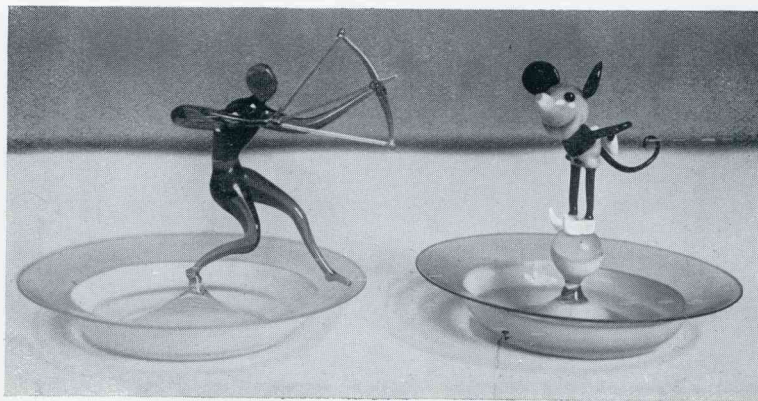
v. D.

ZOMERKLOKJES

v. D.

De Vader wenschte een rijken schoonzoon, doch de dochter had haar zinnen gezet op een armen edelman en liet zich niet van het plan afbrengen. Dat „conflicten” op de burchten langs den weg van geweld werden opgelost ervoer ook zekere Maria, echtgenoot van Vladimir van Strečno, doch minnares van Milko Pankráz, zoon van den buurman-burchtheer te Starhrad. Vladimir sloeg Milko het hoofd van den romp en toen hij een ridder bij het graf van den overleden medeminnaar zag bidden, maakte hij opnieuw een slachtoffer. De laatste doodslag was evenwel een vergissing, want de „ridder” was Maria, die zich verkleed had om ongehinderd den burcht te kunnen verlaten. De burcht Strečno, in 1698 op bevel van keizer Leopold I vernield, bleek van zeer hard materiaal te zijn samengesteld. Dit geldt trouwens voor alle oude burchten; zoo was Lednice (in Slowakijë) zelfs van rood marmer gebouwd. De bedoeling is duidelijk. Bij verbouwing der burchten koos men evenwel liever baksteen, wijl de ervaring had geleerd, dat de kogels in harde steensoorten zooveel splinters naar alle kanten sloegen, dat de uitwerking voor de belegerden dikwijls doodlijk was. Tot den aanleg van kelders benutte men bij voorkeur tufsteen, terwijl rondom vensters, deuren en schietgaten zeer

AANVAL OP MICKY MAUS

grommend verder stroomt. De beiden randen van den kloof zijn rood van alpenrozen. Soms komt daar een herder van Fafleralp en buigt zich over den steilen rotswand om in de diepte te staren. Vraagt men hem, wat hem toch naar den afgrond trekt, dan zal hij fluisterend antwoorden, alsof hij een geheim in diep vertrouwen verder vertelt: „Hoor je niets? Hoor je niet het wonderspel?” Wie zich dan op zijn beurt buigt over de duizelingwekkend diepe kloof, tusschen hemel en aarde, zal werkelijk een vreemde muziek hooren,

Gletschersagen uit het Loetschental

DOOR J. SIEGEN

VIII. HET WONDERSPEL

IN het Faflerdal, aan den voet van den Breithorn, is een plekje, dat „het Wonderspel” genoemd wordt. Het is het punt, waar de watervallen, die wit van schuim neerstorten van den Petersgrat, zich vereenigen tot een wilde bergbeek. Het water heeft een diepe bedding gegraven in de kalkrots, een nauwe kloof, waarin het dof

grommend verder stroomt. De beiden randen van den kloof zijn rood van alpenrozen. Soms komt daar een herder van Fafleralp en buigt zich over den steilen rotswand om in de diepte te staren. Vraagt men hem, wat hem toch naar den afgrond trekt, dan zal hij fluisterend antwoorden, alsof hij een geheim in diep vertrouwen verder vertelt: „Hoor je niets? Hoor je niet het wonderspel?” Wie zich dan op zijn beurt buigt over de duizelingwekkend diepe kloof, tusschen hemel en aarde, zal werkelijk een vreemde muziek hooren,

die opklinkt van het water, eerst zacht, dan weer luider; soms dreigend en dan weer sussend; opstijgend en dalend met het bruisen van de bergbeek en met het zuchten van den wind; een muziek, die schijnt te sterven, maar altijd weer opleeft, eerst zacht, dan weer luider; soms dreigend en dan weer sussend . . .

„Kan je zien, herder, wie die muziek maakt?”

„Nee, ik zie niemand, maar de moeder van mijn grootmoeder heeft de viool van den vioolspeler gezien en haar moeder heeft hem erop hooren spelen. Mijn grootmoeder vertelde ons dikwijls over hem en zij waarschuwde ons, dat wij ons hier, bij „Het Wonderspel”, niet te ver voorover moesten buigen, want, zeide zij, ongehoorzame jongens zouden niet uit de diepte terugkomen, zooals eens de vioolspeler. Wil je de geschiedenis hooren van het wonderspel?”

„Zeker wil ik die graag hooren!”

„Op de Blümlialp, in het Berner Oberland, waren eens drie sennen¹⁾: Twee van hen gingen dikwijls in nachten, dat de maan scheen, naar Gugginen, om de avondbijeekkomsten bij te wonen. Maar de derde ging nooit mee; hij bleef thuis met zijn viool die hij verkoos boven de mooiste meisjes van de wereld.

Maar op een keer, toen de twee sennen dansmuziek wilden hebben, drongen zij bij den violist erop aan, dat hij hen zou vergezellen. Na lang bidden liet hij zich eindelijk overhalen en ging met de anderen mee.

Vlug als gemzen staken de drie sennen rotsen en sneeuwvelden over, bergkloven en gletscherspleten. Hier, waar wij zijn, sprongen zij over den afgrond en zoo bereikten zij Gugginen. Daar vonden zij een vroolijk gezelschap bijeen. De meisjes van Fafleralp en

Foto Schneider

BLATTEN IN HET LOETSCHENDAL

Gletscherstafel waren op het feest genoodigd. Op tinnen schotels was het gebak torenhoog opgestapeld en het bovenste stuk was bestemd voor den vlotsten danser.

Trotsch stelden de Berners hun muzikant aan het gezelschap voor. Hij moest meteen een staaltje van zijn kunst geven. Toen begon de viool te zingen. Als een stem uit den hemel sprak zij van goedheid, van schoonheid, van eer en van trouw. Zoo roerend en innig was haar zang, dat de meisjes de tranen uit de oogen sprongen en haar witte schorten doorweekt werden. En in ieders binnenste herhaalde een stem: „Trouw, trouw!”

„Den violist komt de prijs toe”, riepen alle aanwezigen, toen de viool zweeg. En de vrouw, die in de hut meesteres was, voegde eraan toe: „Dat de Heer allen naar huis geleide!”

Met gezichten, vertrokken en bleek van afgunst wilden de twee sennen zich op den vioolspeler werpen. Maar deze was al gevluht. De maan wees hem den weg, maar helaas, zij verried ook zijn spoor. In het Wollwald waren zijn vervolgers hem al zoo dicht op de hielen, dat zij op zijn schaduw konden trappen. Hier, aan den rand van de kloof, haalden zij hem in, juist toen hij zijn voet afzette voor den gevaarlijken sprong. Een stoot in den rug, en een doordringende kreet: Jozef, Maria! weerklonk tusschen de rotswanden en steeg op tot de hoogste bergtoppen, tot de sterren . . .

De moordenaars gunden zich geen tijd zich te verheugen over hun misdaad. De een

hield den ander voor zijn vijand en mededinger, en wilde hem het zelfde lot doen ondergaan. Zonder een woord te spreken, begonnen zij te worstelen, tot zij ineengestremgeld samen in de vreeselijke diepte neerstortten onder het uiten van een helschen schreeuw, die gesmoord werd door de bruisende golven.

Niemand is er bij geweest, maar zoo moet het wel gegaan zijn, want 's nachts, als de maan schijnt, gebeuren er hier dingen, die iemand het bloed in de aderen doen stollen.

Twee mannen komen te voorschijn uit het bosch en rennen naar den rand van den afgrond; daar beginnen zij te worstelen en, onder het uitstooten van een ontzettenden schreeuw storten zij in de diepte. Voordat er tijd is geweest om een Onze Vader te bidden, komen de mannen terug uit het bosch en beginnen opnieuw hun gevecht, dat weer eindigt met een val in den afgrond en dien vreeselijken. gil. Zoo gaat het den heelen nacht door en pas als de maan wegzinkt achter de bergen en de bleeke ochtenschemering aanbreekt, sterft de laatste jammerkreet weg tusschen de rotsen.

„En hoe is het met den violist afgelopen? Weet iemand dat?”

„Dien heeft de goede God niet vergeten. Toen hij weer tot bewustzijn kwam,

meende hij te ontwaken uit een vreeselijken droom. Maar het was werkelijkheid! Dat hoorde hij aan het bruisen van de beek en dat voelde hij aan den regen van schuim op de steenen. De weg naar boven, zag hij, was versperd door gladgeslepen en gedeeltelijk overhellende rotsen. Vogels kwamen uit hun schuilhoeken te voorschijn en vlogen de zon tegemoet, maar hij kon zich niet vastklampen aan hun vleugels. Te vergeefs

trachte hij te roepen: zijn stem kon geen menschelijk oor bereiken, de nauwe kloof hield het geluid gevangen en het gebruis van de golven overstemde zijn hulpgeroep.

Toen begon de vioolspeler op zijn viool uiting te geven aan zijn smart. Hooger dan zijn stem stegen de klanken van zijn spel op, en bereikten de Troosteres der bedroefden, de Koningin der Engelen. De schoonste Moedergodslieparen maakten zich los van de snaren en ook zong de kristalzuivere stem van de viool den ouden pelgrimszang van Kühmatt:

„'t Heeft zijn reden dat in 't duister

Wij hier schouwen fakkelluister:

't Is Maria's heilig wenken,

Dat Zij ons gena wil schenken.

Hier wil Zij, dat met vertrouwen

Haar ter eer wij zullen bouwen

Een kapel om Haar te eeren.

't Goede zal het kwade keeren.

Is er dreiging van gevaren,

Spreekt hier uw geloften uit

En Haar hulp wordt dra ervaren;

Vele platen wijzen 't uit.

Troon der eere, Davids toren,

Moeder der barmhartigheid,

Wil ons smeekgebed verhooren

Door Uw groote teederheid.

„Toen zweeg de viool. Nog nooit had zij zóó schoon geklon-

1) De sennen maken de kaas op de alpenweiden.

ken, nimmer was haar toon zóó teer geweest. ☼ De Hemel hoorde dezen zang van geloof en vertrouwen en verhoorde de smeekbede. Alsof een engel hem de hand had gereikt om hem te leiden, stond de vioolspeler op en zette zijn voeten op de loodrechte rotsen. O wonder! Deze gaven mee alsof zij uit heete was bestonden. Stap voor stap klom hij naar boven en weldra steeg hij op uit den afgrond en stond in het gras in de warme zon. ☼ Het was dien morgen, dat de vioolspeler voor het laatst gezien werd. De vrouwen en meisjes, die op weg waren naar de alpenweiden om de koeien te verzorgen, en de Kühmattkapel wilden binnengaan, vonden daar het groote ijzeren hek geopend. De violist lag geknield voor het altaar en speelde zijn laatste lied. Toen dat ten einde was, legde hij zijn viool op het altaar als offer aan de Heilige Moeder Gods. ☼ Hij is nooit meer teruggekeerd naar de Blümlisalp en ook in het Loetschental heeft niemand hem ooit meer gezien. Slechts de klanken van zijn vioolspel zijn hier in de diepte van de beek gebleven en naar die klanken heet hier de plek: „Eet Wonderspel!”

Een Toscaansche stad in de latere middeleeuwen (Vervolg van bladz. 51)

DE markten vielen gewoonlijk samen met een groot kerkelijk feest of een bedevaart, gelijk ook thans nog in Katholieke landen het geval is. Een der belangrijkste jaarmarkten was die van Sint Jan. ☼ De omzet van goederen en het aantal handels-transacties waren geweldig, doch ondanks den enormen toeloop van kooplieden uit de meest verschillende landen, heerschte er bij het sluiten der contracten de voorbeeldigste orde. Iedere jaar-

markt was verdeeld in perioden, waarin slechts bepaalde werkzaamheden werden verricht. Ongeveer tien dagen duurde het rangschikken en uitstellen der koopwaren, daarna begon eerst de eigenlijke jaarmarkt en tot slot waren eenige weken lang de banken in actie, om leeningen te sluiten en geld te wisselen. De allerlaatste dagen werden de transacties vereffend en wissels en schuldbrieven uitgeschreven. De betalingen geschieden, evenals thans, in de woonplaats van den crediteur, of wel op een volgende jaarmarkt. ☼ In het Noorden noemde men de Italiaansche kooplieden en bankiers Lombarden, ofschoon slechts een deel van hen uit Lombardije afkomstig was. Hun voornaamste transacties waren het wisselen van geld en het sluiten van leeningen. Aangezien de rente menigmaal zeer hoog was, beschouwde men de Italianen gemeenlijk als woekeraars en waren de „Lombardijsche honden” — „lombardi cani” gehaat. De Fransche volksliedjes uit dien tijd gewagen van hen met bijtenden spot.

(Wordt vervolgd)

Wenken voor tuinbeplanting

HET IS NU TIJD OM ZADEN TE BESTELLEN

AL vroeg in het jaar komen de zaadlijsten ons waarschuwen dat het voorjaar aanstaande is en voor vroegen uit-

zaai een keuze spoedig gedaan moet worden. Want er zijn zaadbloemen die, buiten gezaaid, eigenlijk te laat in bloei komen om de plaatsruimte die zij innemen te verdienen. Die soorten laten wij dus liever bij voorbaat binnen tot ontwikkeling komen om ze als jonge planten op hun plaats te zetten. De tijd voor het uitzaaien onder glas is van half Februari tot half Maart, buiten zaait men begin of midden April tot eind April als het geen vroeg voorjaar is. ☼ Laten wij eens zien welke soorten wij nu al moeten bestellen om ze nog bijtijds binnen te kunnen uitzaaien. De leeuwenbekken (*Antirrhinum*) zijn mooie bloemen met fraai kleuren en duren zeer lang; lage dubbele asters bloeien wat laat in den zomer maar ze kunnen ook laat, zelfs reeds in knop, verplant worden en zijn dan nuttig om leeggekomen plekken vol te planten; *Cobea scandens* is een mooie klimplant met groote, paarse kelkvormige bloemen. De dubbele welriekende anjelieren zijn vanouds tweejarige planten, doch een vervroegde soort is de *Chabaud-anjer*; deze bloeit nog het jaar van den uitzaai. Een aantrekkelijke klimplant, vooral door den heerlijken geur van haar bloemen is de pronkerwt (*Lathyrus odoratus*), ook deze kunnen als planten van 10 tot 15 cm. lang op hun plaats gezet worden. De *Nemesia* met haar overvloed van bloemen en lagen groei is tegenwoordig erg in trek om haar eenig kleurenspeel.

GEZICHT OP SIENA

Als wij een zonnig, verhoogd plekje in den tuin hebben, een muurtje of heuveltje b.v., dan groeien daar de sierkalebassen fraai overheen; er zijn er met kleine en ook grootvruchtige soorten en de kleine vruchten zijn aardig van vorm en ook beter over de planten verdeeld dan de groote. Van de afrikanen (*Tagetes*) zijn de kleinbloemige, laaggroeiende soorten voor randen en bloemplekken en de hooge, grootbloemige, het best voor groepjes en het bloemsnijden geschikt. Ook van de O.I. kers (*Tropaeolum*) bestaan er hooggroeiende of klimmers en laaggroeiende; deze laatste nemen wij van één kleur om er een goed effect mede te bereiken. Ten slotte noemen wij nog de *Zinnia* met haar stevige dubbele bloemen. Alle éénjarigen of zaadplanten verlangen veel zon; kan men ze niet op een absoluut zonnige plaats zetten dan is het beter om ze niet te kweken. De zaden moeten in fijnen, zanderigen grond gezaaid worden in potten of kistjes. Grove zaden als van kalebassen, O.I. kers of *Cobea scandens* worden vrij diep gezaaid, gewoonlijk even diep als de zaden dik zijn en de fijnere zaadjes strooit men op de aarde en drukt die met den bodem van een bloempotje voorzichtig aan. Men kan de zaadpotten in een lichte, koude bloemenkas of onder een raampje van een bak zetten. Dit laatste is wel het beste, maar bij gebreke ervan kan ook een lichte plaats in de kamerserre of voor het venster dienstig zijn.